

המלחמה במפרץ

הנחיות מדיניות, אסטרטגיה והכרעה

תא"ל איתן בן אליהו*

קביעת מטרות המלחמה וניסוחן

בפרוץ המשבר במפרץ הפרסי לא היה לארה"ב באזור המפרץ הפרסי שום כוח שבעזרתו ניתן היה לנהל מדיניות בתנאי משבר(למעט הצבא הסעודי שהוא בעל עוצמה מוגבלת). מאז ה-9 באוגוסט 1990 נערכה פריסת כוחות ובמקביל – עד 7 בינואר 1991, מועד שיחות עזיז-בייקר – התנהל משא ומתן מדיני, שלבש צביון של מרתון, ושכליתו היתה למנוע מלחמה. משמוצו הדרכים המדיניות, לא נותר אלא לעשות שימוש בכוח כדי לסלול – בסופו של דבר – את הדרך למהלך מדיני. ואכן המלחמה במפרץ נועדה באופן מובהק לשרת את מדיניות ארצות-הברית באזור וכמובן גם את מדיניותן של שאר המדינות חברות הקואליציה. בכך הודגמה אמרתן של קלאוזביץ כי המלחמה אינה אלא המשך המדיניות באמצעים אחרים. המצב שנוצר, והאירועים אשר ליוו את המשבר מיום שפרץ ב-2 באוגוסט 1990, ועד ההתקפה האמריקנית בלילה שבין 16 ל-17 בינואר 1991, איפשרו להגדיר הגדרה ברורה של מטרות המלחמה.

אמנם ברשימת מטרות המלחמה לא נכללו גם סעיפים נוספים שהממשל, או בודדים בו היו מעוניינים להשיג, אולם ברור שהחלטה אחת המקובלת על כל חברי הקואליציה, כפי שסוכם עליה בהחלטה מס' 660 של מועצת הביטחון של האו"ם היא ההחלטה על נסיגת העיראקים מכווית ללא תנאי.

הצבתה של מטרה ברורה ומובהקת איפשרה לגבש קואליציה, וליצור תמיכה וקונסנזוס עולמי. במישור הטקטי נוצר בסיס לוגי לתהליך קבלת החלטות, שמטרתו לקבוע מהי החלופה המתאימה להשגת המטרה. האמריקנים התלבטו בין מלחמה אווירית בלבד לבין

* ר' מטה חיל האוויר

מהלך קרקעי. במבט לאחור אפשר לומר שהאמריקנים ניצלו עד תום את התנאים, שהיו להם בניהול המערכה מהאוויר, והחליטו להעמיד לשיקול נוסף את השאלה אם לפתוח במהלך קרקעי, ומתי.

ניסוח בהיר ומובן של מטרות המלחמה יש בו כדי לתרום רבות לניהול המערכה. זהו תנאי חיוני להכנות ולביצוע וכן לקביעת תנאי הפסקת האש וקווי הסיום. חשיבות רבה נודעת לניסוח מטרות המלחמה גם כאשר המשבר והמעבר ללחימה מתנהלים מהר מהצפוי.

מתוך מטרות המלחמה נגזרות ההחלטות האופרטיוויות וכמובן ההחלטות המבצעיות: מועד פתיחת המערכה, קצב הלחימה, וסדר בחירת המטרות להשמדה וניהול המערכה. המהלכים המדיניים, והמערכה בזירה התקשורתית נובעים גם הם מאותה מטרה.

במלחמת המפרץ, כפי שניתן ללמוד ממקורות שונים קבעו האמריקנים את הדברים הבאים:

כיעד עיקרי נקבע יישום החלטות האו"ם במלואן לגבי נסיגת עיראק מכווית, והעקרונות המנחים הם השמדת מכוונת המלחמה של סדאם תוך הדגשת חיסול הפוטנציאל הגרעיני הכימי והביולוגי; ניהול המלחמה מריאד; עשיית מאמץ מרבי להימנע מפגיעות באזרחים והקפדה על מספר מזערי של אבדות בקרב אנשי הצבא; שמירה על אחדות הקואליציה; הימנעות מהחלטות צבאיות שגויות כתוצאה מלחץ של פוליטיקאים; והימנעות מפגיעה ב"כבוד הערבי".

בעדיפות ראשונה נקבעו מטרות מנהיגות, מפקדות צבאיות, מוסדות שלטון, וארמון הנשיאות. אחר-כך חיסול האיום האווירי: מטוסים, שדות תעופה ומחסות; מרכזי שליטה ותחנות מכ"ם. פגיעה במתקני פיקוד ושליטה; תחנות שידור (כולל רדיו וטלוויזיה); כבלים תת-קרקעיים; מערכת טלפונים ומערכות כוח וחשמל. פגיעה, ואם אפשר חיסול, של הפוטנציאל הגרעיני ביולוגי וכימי

– והדבר כולל פגיעה במרכזי מחקר ופיתוח גרעיני, במתקני ייצור ואחסנה של נשק ביולוגי, ובמתקני ייצור ואחסנה של נשק כימי. פגיעה במטרות לוגיסטיות: כבישים, גשרים, מסילות ברזל, מרכזי אחסנה, בונקרים, כלי רכב ומשאיות ופגיעה בכוחות המשמר הרפובליקני, בציד ובכוחות מחופרים.

כעדיפות שנייה נקבעה פגיעה במטרות קרקעיות אחרות כגון טנקים, נגמ"שים, ארטילריה, וכוחות מחופרים בכווית. פגיעה בכוחות ימיים הכוללים מוקשים ימיים, ספינות משמר-חופים, וטילי אוויר-ים.

הרחבת הטיפול במתקני כוח ואנרגיה ובכללם תחנות חשמל וכוח, תחנות זיקוק, פגיעה בכושר הובלת אנרגיה, דלק וחשמל ובמאגרים ובמתקני אחסנה. פגיעה במחסני תחמושת, בכושר הובלת אנרגיה, דלק וחשמל ובכושר ייצור התחמושת. כן הוקנתה עדיפות שנייה לתקיפה חוזרת של מטרות איכות נבחרות.

במודל הישראלי, קיים ברוב המקרים קושי להגדיר מטרה. מדיניות הביטחון מכוונת לפי יעד של מניעת מלחמה, או דחייתה ובמספר מקרים אנו נכפים למערכה מתוך מדיניות שוטפת זו. לכאורה, גם זו מטרה בפני עצמה, אלא שההגדרה כה כללית עד שלא ניתן לגזור ממנה את היעדים ומן הסתם גם לא את שאר הדברים הנדרשים.

קשה גם להעמיד קונסנזוס עם מטרה לא מוגדרת כהלכה, קשה לקבוע קווי סיום למלחמה שהגדרתה עמומה, קשה במיוחד לקבוע לוח זמנים וקצב, וקשה עוד יותר לנהל מדיניות גיבוי במהלך מלחמה כדי להדוף לחצים המגיעים מכל עבר. כאשר הקשר הלוגי בין מניעת מלחמה לבין הפסקת פעולות האיבה מתהדק, נוצרת סתירה הטעונה טיפול הסברתי, שהרי רק ערב המלחמה ביקשנו להימנע ממנה והנה אנו מסרבים להפסיקה. במצב כזה יפגעו מהלכי הלחימה, ובמורל הלוחמים.

ההתרחשויות במלחמת המפרץ הוכיחו את אשר כבר היה ידוע בתורת הביטחון שלנו, והדברים אף קיבלו חיזוק.

אם מדינת ישראל תשכיל להגדיר, לפני פרוץ המלחמה את מטרתה הברורה, יהיה בכך כדי לסייע לניהול המערכה, והדברים יוכלו לשמש מדד לקביעת קווי סיום, ולהוות חוליה מקשרת בין המהלך הצבאי למדיניות שאחרי המלחמה. אמנם המשבר הנוכחי הנו מודל ספציפי במיוחד, אולם יש בו בהחלט לקח מעשי. במקרה של ישראל נדרש לעשות לעיתים מעבר מהיר משגרת ביטחון למצב לחימה, למרות זאת, חיוני אף בלוח זמנים קצר, לעסוק בהגדרה ברורה, מובנת ומקובלת של מטרות המלחמה.

תכנון המערכה האווירית

כאמור, האמריקנים החליטו מראש לנהל מערכה מהאוויר אשר לפחות תיסלול את הדרך הקלה למהלך קרקעי, ולחלופין במקרה הטוב אפשר יהיה להשיג את מטרת המלחמה גם ללא מהלך קרקעי.

שלושים יום תקפו חילות האוויר של בעלות הברית את עיראק טרם שהחלה המערכה היבשתית. עם 1800 מטוסי קרב ביצעו כוחות הקואליציה 110,000 גיחות עד להפסקת האש ומתוכן רק 15,000 בוצעו במהלך הקרב היבשתי. המטוסים המריאו לעבר עיראק מהמפרץ, מסעודיה, מישור ומתורכיה בצפון. מספר מטוסי B-52 המריאו מאירופה.

במהלך התקיפה האווירית חזרו והדגישו האמריקנים שהם עובדים "לפי התוכנית". השינויים הבודדים שהפעילו היו עקב מזג האוויר, פרט לכך חזרו ותקפו מטרות ברחבי עיראק, בניסיון להכריע בדרך זו, או לפחות לסלול את הדרך לפלישה מהירה. בכל מקרה, התוכנית כללה פגיעה יסודית בתשתית הצבאית כדי למנוע שיקום כוחה

הקונוונציונלי והבלתי קונוונציונלי של עיראק.

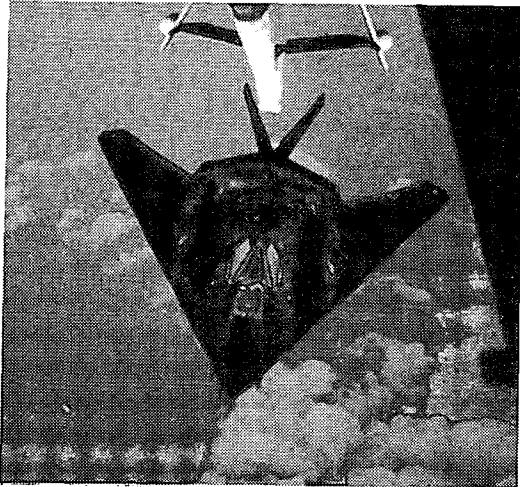
דוגמאות היסטוריות

האסטרטגיה האמריקנית בעיראק הפתיעה לכאורה, אולם אם נבחן את האסטרטגיה שראשיתה עם תחילת התעופה הצבאית, נגלה כי היא חוזרת על עצמה.

ב-13 ביוני 1917 תקפו 14 מפציצי גוטה (GOTHA) את לונדון. בהפצצה זו נהרגו 150 איש ונפצעו 350 הבריטים היו המומים מכך שמאז ומתמיד היה האי הבריטי מבצר בפני התקפות מן הים, ומאזימי המפציצים – כאשר החל השימוש בממד האוויר – נחשפה גם בריטניה לפגיעה בעומקה.

במלחמת העולם השנייה הוכרעה גרמניה עקב חוסר יכולתה להפציץ בעומק בריטניה. בין המלחמות נבנה הכוח האווירי הגרמני ללא מפציצי עומק. עם זאת לאמריקנים היה B-17, שהיתה לו יכולת נשיאה וחדירה לעומק, ופער זה הוא שהביא להכרעת גרמניה. בחלוף שש שנים, הוטלו על גרמניה 163,000 טון פצצות, מהן 53% על ערים, היתר על תחבורה, מתקני נפט ומטרות אחרות.

המשתלבת עם עובדות, כגון יכולת טכנולוגית, עוצמה בהיקף מעצמתי וגישה אופיינית לפתור בעיות בקנה מידה רחב, כאשר ממדי הזמן והמרחב מתפשטים כמעט ללא גבול. לכן גם הפעם, בעיניים אמריקניות אין זה צריך להפתיע שמבחינתם הגישה הרחבה, המאסיווית, המודרנית והמתגלגלת בקצב נדרש ללא הגבלות – היא הגישה המועדפת.

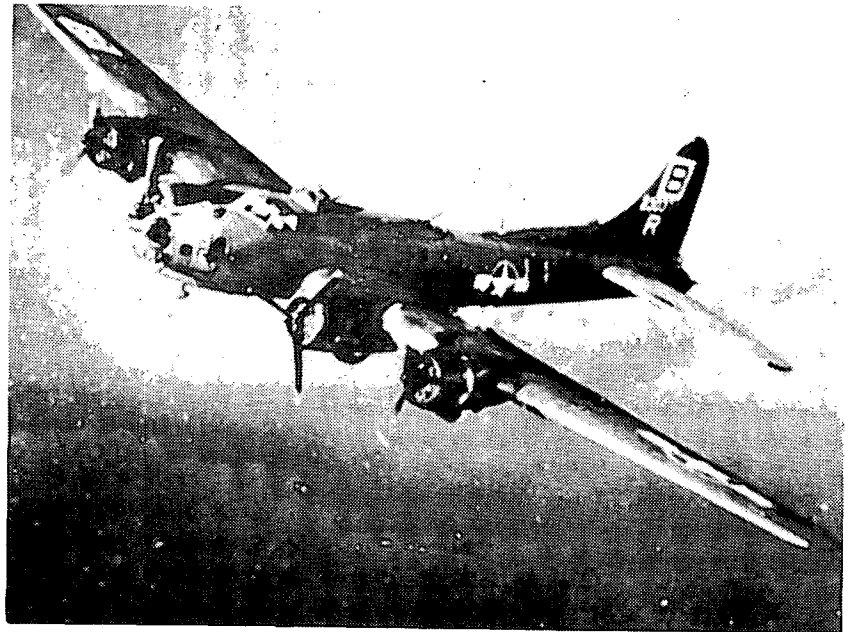
מטוס F-117A. ביצועיו במלחמת המפרץ הפליאו בדיוקם

גישה זו באה לידי ביטוי גם בקצב היערכות הצבא לקרב. הפריסה וההכנות בוצעו "לפי הספר", והצבא קבע שהוא מוכן אך ורק כאשר הושלמו הכנות אלה. ראינו אפוא כי מלחמה באוויר המתנהלת לאורך זמן מספיק, יכולה להביא להכרעה, או לפחות לסלול את הדרך הקלה לקראת המערכה היבשתית. לכן, כנגד השיקול המנחה (המסורתית) אצלנו, הגורס מעבר מידי לחימה ביבשה, חשוב לשקול את האפשרות לתת זמן ארוך לשלב הלחימה באוויר.

הפעילות האווירית החלה ללא תקיפת טילי קרקע-אוויר. מערך זה טופל באמצעי חסימה ודיכוי. ראשית הלחימה ובמיוחד מטרת בעומק המוגן בטילי קרקע-אוויר נשענו על ליווי ל"א ול"א עצמי. תגובת הטק"א היתה אפסית ודוכאה בהצלחה על ידי נשק HARM. אין בידינו נתונים על מידת ה"חמקנות" של מטוסי F-16 ואחרים, אולם יש להניח שזהו חלק מן ההצלחה.

עם זאת, ניכרת היטב היכולת להפעיל, ללא שום מאמץ טכנוני וללא שום התניה, ביום ובלילה, את מטוסי F-117, שאף לא אחד מהם נפגע במהלך הלחימה. החימוש שנשא, הצטמצם כנראה ועמד על שתי פצצות מתבייתות לייזר, ותפעולם התבצע ללא הפרעה ביום ובלילה בקצב נדרש וללא הגבלה.

מבחינת הגנה אווירית, מדגישים האמריקנים את ההבחנה בין Air Suppression (דיכוי) ל-Air Superiority (עליונות מוחלטת). העדר תגובה אווירית וההצלחה בדיכוי טילי קרקע

לאמריקנים במלחמת העולם השנייה היה B-17 בעל יכולת נשיאה וחדירה לעומק

גם בקוריאה הפעילו האמריקנים כוח אווירי מאסיוו. מספר ההפצצות האסטרטגיות וקצב ביצוען התרחב והתעצם בחודשים האחרונים למלחמה. הצי והמארינס ביצעו ביחד 180,000 גיחות בקירוב שבמהלכן השמידו: 1,155 גשרים, 111,230 מבנים, 65 מנהרות, 8,839 בונקרים, מצבורי דלק ועוד.

הניסיון המלחמתי האמריקני המשתקף גם בבניין הכוח (דגש על מפציצים), מראה שזוהי דוקטרינה מושרשת

המונים אלקטרונית למעט שידורי רדיו מאולתרים, התחבורה היתה משובשת וחיל האוויר היה משותק. אולם במהלך הקרבות, הידיעות שנדרשו לצורך הסקת מסקנות והמשך הלחימה היו חלקיות.

להלן דוגמה לחיתוך תמונת מצב כפי שנראתה ב־26 בפברואר 1991, כלומר לאחר שבועיים של לחימה:

מתוך 650 מטוסי קרב הופלו והושמדו 120-140; 90 מטוסי קרב ברחו לאירן; נהרסו כ־90 דירים; מערך השליטה הארצי נפגע; הושמדו משגרי טק"ק נייחים; הושמדו מתקני פיתוח נשק כימי/ביולוגי; מחסני הנשק הכימי הושמדו רק חלקית; רשת החשמל בעיראק נפגעה קשה; הושמדו 50% מכושר זיקוק הנפט בעיראק; הושמדו 20 גשרים על צירי תחבורה ראשיים; הושמדו כ־500 טנקים; ובסך־הכל חוסלו כ־15% ממאגרי התחמושת.

כאמור זוהי תמונת מצב לפי מידע חלקי המשקפת את התוצאות לאחר שבועיים של פעילות אווירית. הנתון החשוב הוא שמחירם של הישגים אלה נכון לאותו יום היה אבדן 26 מטוסי קרב; שלושה מסוקים ומטוס הרקולס אחד. זוהי שחיקה מזערית שאיננה גורמת לבלימת תנופת התקיפה הן מבחינת המחליטים, הן מבחינת המפקדים, והן מבחינת הטייסים המבצעיים.

אוויר, יצרו מצב של עליונות אווירית בכל הזירה מיד עם תחילת הלחימה וללא כל התניה. כלומר, לא היה צורך ליצור עליונות על־ידי קרבות והפלות אוויר אוויר וכן לא על ידי השמדת טילי קרקע־אוויר.

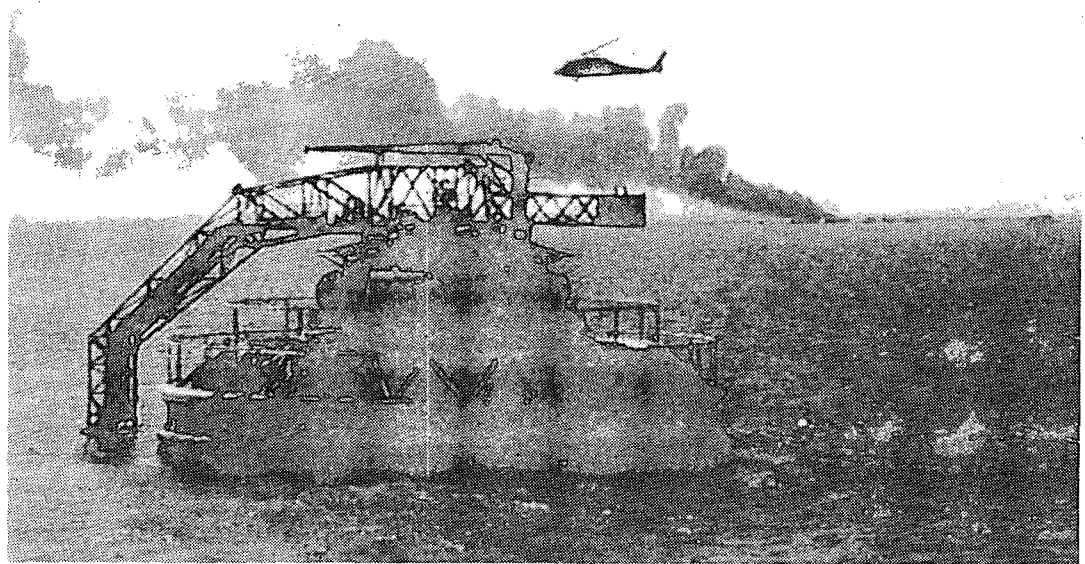
בהדרגה יצרו האמריקנים עליונות מוחלטת תחילה באזורים מוגבלים ולקראת סוף המערכה התרחבה עליונות זו כמעט לכל זירת הלחימה.

בתפיסת הלחימה המקובלת אצלנו, יש קדימות ליצירת עליונות אווירית ובכלל זה השמדת טילי קרקע־אוויר כתנאי לפעילות אווירית בהיקף מלא במרחב הלחימה. במלחמה זו דילגו האמריקנים על שלב זה והצליחו. הצלחתם נבעה מהיכולת לחמוק, ומציוד לוחמה אלקטרונית לדיכוי שהפעילו האמריקנים.

גם בידינו יש אמצעים שבעזרתם אפשר לפעול בתרחישים מסוימים מבלי להקדים כתנאי את השמדת טילי קרקע־אוויר.

האמריקנים היו ערים לאכזבה בקרב דעת הקהל בימים הראשונים שלאחר מכת הפתיחה. עובדה זו חיזקה אצלם את הצורך להבהיר את ההבדל בין **דיווח תוצאות לניתוח תוצאות**.

מכל מקום חשוב לציין שתהליך חיסול המטרות בגישה

דוברת לקידוח נפט בימה של כווית, שנתפסה ע"י העיראקים, מותקפת ע"י מסוקים אמריקנים

האמריקנים פעלו בקצב גבוה של 2500 גיחות ליממה, אך נמוך יחסית למספר המטוסים – גיחה וחצי עד שתי גיחות ליום למטוס. הטייסים ביצעו כגיחה אחת ליום. טייסות מסוימות פעלו בלילה בלבד. הקצב בין יום ולילה התפזר באופן אחיד ולא השתנה לכל אורך הלחימה. האמריקנים ניהלו את המערכה בגישה אסטרטגית של השמדת הכוח העיראקי והפוטנציאל שלו לטווח ארוך.

הסוף בעמ' 52

אסטרטגית זו שבוצע על־ידי האמריקנים מחייב ניתוח תוצאות המלווה את התהליך והופך לחלק ממנו, שכן, מערכה קרקעית נמדדת לפי עוצמת ההתנגדות של האויב, יכולת ההתקדמות של כוחותינו וכו'. כאשר המערכה נעשית בעומק, הדרך היחידה להבין את התוצאות, להסיק מסקנות ולהתקדם לשלב הבא היא לבצע באופן יזום ויסודי ניתוח תוצאות.

אין בידינו מידע מדויק, פרט לעובדה כי בסוף המלחמה שותקו השירותים החיוניים בבגדד, לא היתה תקשורת

18. "בוב סיימון וצוותו – כנראה בידי עיראק", מעריב, 3 בפברואר 1991; "חיפשו סקופים בבצרה – ונעלמו", מעריב, 6 במארס 1991.
19. ואלטר קרוניקייט, "מה יש כאן להסתיר?" ידיעות אחרונות, 21 בפברואר 1991. השוו אל "חיילים אמריקנים הוציאו את האוויר מגלגלי מכוניות של עיתונאים בסעודיה", ידיעות אחרונות, 12 בפברואר 1991; "בעלי הברית הלמו גם ב-1,500 עיתונאים", מעריב, 25 בפברואר 1991; "מסקרים את המלחמה בעיניים קשורות", ידיעות אחרונות, 14 בפברואר 1991.
20. למעשה, תופעה זו מאפיינת מאז ומתמיד את מסיבות העיתונאים הצבאיות בארצות הברית. במלחמת ויטנאם נהגו הדוברים האמריקנים בסייגון לתדרך את העיתונאים בשעה 1700 מדי יום. העיתונאים כינו את התדרוכים הללו – "השטויות של שעה חמש" (5 O'Clock Follies) – וניסו להימנע מהם ככל יכולתם.
21. "התקשורת. הטיל המונחה של שורצקופף", מעריב, 8 במארס 1991.
22. ש. ש.
23. "אשת השבוי הסכימה להתראיין, הפנטגון התנגד ומנע", מעריב, 8 בפברואר 1991.
24. "Clippings from the Media War", Newsweek, March 11, 1991, p. 29; "Bridge the Information Gulf", Aviation Week & Space Technology, January 28, 1991, p. 9.
8. Allan Hooper (1982) *The Military and the Media* London: Gower, pp. 109-10.
9. קנדי, ש. ע' 119; John Chancellor (June-July 1985); "Form Normandy to Grenada", *American Heritage*: 32-3; Winant Sidle (July 1985) "The Public's Right to Know" *US Naval Institute Proceedings*.
10. הופר, ש. עמ' 122-121.
11. Ike Pappas (1985) "Television and the Military" *Essays on Strategy and Diplomacy* 2:31-60.
12. Daniel C. Hallin (1986) *The "Uncensored War", The Media and Vietnam* New York: Oxford University Press, pp. 211-2.
13. האלין, ש. עמ' 213-215.
14. Deborah Holmes (1986), *Governing the Press, Media Freedom in the U.S. and Great Britain*, Boulder, Col: Westview, p. 58.
15. Alexander Angella (1990) "US Armed Forces Public Affairs Roles in Low-Intensity Conflicts", *Military Review*, Vol. LXX, No. 1, January 1990, 58-60.
16. Mark Thompson (1987), "With the Press Pool in the Gulf", *Columbia Journalism Review*, January 1987, pp. 40-5; Diane L. Zimmerman (1988), "Secret Wars; The Grenada Experience", *Israel Yearbook on Human Rights*, p. 83.
17. Stanley Cloud, "How Reporters Missed the War", *Time*, January 8, 1990, p. 44.

המלחמה במפרץ – הנחיות מדיניות, אסטרטגיה והכרעה, המשך מעמ' 5

אין ללמוד מהקצב ומהיקף הלחימה של האמריקנים שיכולתם במונחי אפקטיוויזם התקיפה גבוה מזה של הפוטנציאל הישראלי. אם נתעלם ממימד התקיפה הכוחשת של B-52, והשפעת תקיפות אלה על הכוחות ואם נבודד את מימד היכולת הלוגיסטית, הרי שהיכולת הישראלית דומה כאמור במונחי יעילות ותוצאות.

סיכום

למערכה האווירית פוטנציאל לפעול בעליונות כבר מראשית הקרבות.

עדיפות אווירית הולכת ונבנית מתוך עצמה, שכן האויב מתבצר, אין לו תמונת קרב וניטלת ממנו היוזמה לחלוטין. תכנון המערכה בקצב ולפי סדר אסטרטגי, משרתת מטרות מלחמה שתכליתן השמדת יכולת האויב לטווח ארוך.

השחיקה בלחימה לפי סדר אסטרטגי זה הינה מזערית מחוץ לכל פרופורציה וסוללת דרך ללחימה קרקעית מהירה, גמישה וחופשית וללא אבידות גם על הקרקע.

באשר למשך הלחימה האווירית טרם כניסה למערכה היבשתית, לא ניתן להשליך ישירות ממלחמת המפרץ למלחמות ישראל. שכן, בפנינו תעמודנה תמיד מגבלות מדיניות ובמיוחד מגבלות לוגיסטיות. ובכל זאת בניגוד לגישה המקובלת אצלנו לפיה נדרש תמיד מעבר מהיר ביותר (לפעמים יממה או שתיים) מהלחימה באוויר למערכה היבשתית, דרושה הערכת מצב לגופו של עניין שבה תישקל גם האפשרות להאריך במכוון את שלב הלחימה באוויר לפני התחלת המערכה בקרקע.

גישה אופיינית גם מבחינה היסטורית. המערכה החלה בהנחה של עדיפות אווירית והתנהלה למן הפתיחה בעליונות אווירית. לקראת סוף המערכה הושגה עדיפות מוחלטת שליוותה את המערכת היבשתית. התוכנית כמשוער היתה לשלושים יום ונתארכה שבוע נוסף עקב עיכובים שהתעוררו כתוצאה מגורמים חיזוניים (מזג אוויר וכד').

לא ניתן להצביע על ריכוז מאמץ אלא על מידרוג בבחירת סוגי המטרות לאורך שלבי המלחמה, בקצב שתוכנן ולפי ניתוח תוצאות. החריג הבולט היה תקיפת מערך טילי קרקע-קרקע, שעקב חשיבותו והמשמעות המדינית שהוא יצר במהלך הלחימה, נדרש להגביר את ההקצאה לתחום זה ולהשיג הישגים מיידיים ולא בקצב המתוכנן למערכה האסטרטגית הרגילה (ניתן היה להבחין בהתבטאויותיו של הגנרל שורצקוף שהוא רואה בזה גורם מפריע...)

לא היתה מגבלה להפעיל את הכוח בלילה וההישגים הבולטים ביום ובלילה היו של נשק מדויק. חיתוך מצב כעבור שבוע מצביע על פגיעה בכשליש מן המטרות, זהו נתון התואם את התכנון בהנחה שהזמן שתוכנן היה שלושה שבועות. הקצב הואט במקצת לקראת הסוף עקב מזג אוויר והצעות להפסקת אש. לפי התוצאה המשתקפת בסיום הלחימה, אמנם הושמד מירב הכוח וסלל את הדרך להשגת המשימה.

מכל מקום, לא היתה הכרעה שמשמעותה גם מדינית, אלא לאחר הפלישה על הקרקע. כניסה זו נעשתה בקלות ובהתנגדות זניחה!

תא"ל איתן בך-אליהו